

Takács Miklós
(1929–2013)

2013. április első napján elhunyt Takács Miklós nyugalmazott könyvtárigazgató, Vas megye és az ország közkönyvtárügyének évtizedeken át meghatározó és nagyra becsült személyisége.

Szombathelyen született. A középiskola elvégzése után az Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskolán tanult és szerzett könyvtárosi képesítést 1954-ben. Első munkahelye, amelyhez negyven évig hű maradt, a Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár, 1955-től igazgatóhelyettesként, 1961-től 1994-ig, nyugdíjba vonulásáig igazgatóként. Hosszú pályafutása alatt részese lehetett a magyar közkönyvtárügy átalakulásának, a megyei könyvtári szerep megerősödésének, a területi ellátás kiteljesítésének. Tevékeny közreműködője volt az országos könyvtári életnek, szívesen vállalt feladatokat, előadást, szakmai véleményezést, aktív szerepet – mint az Országos Könyvtárügyi Tanács tagja vagy a Magyar Könyvtárosok Egyesületének alelnöke (1968–1973 között).

1964–1989 között a Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskolán tanított, előbb óradóként, 1980-tól címzetes főiskolai docensként. Személyesen itt találkoztam vele először, a főiskolai órákon, ahol könyvtártant oktatott, színesen, sok példával és mindig jókedvűen. Ekkor még nem készültem könyvtárosnak, de megérintett a lelkesedése, ahogy hivatásának szépségéről, a szolgáltatás és a szolgálat összefonódásáról beszélt.

Szakmai irányításával épült fel a szombathelyi könyvtár új épülete, ahova 1970-ben költözhetett a gyűjtemény. A korszerű épületben korszerű szolgáltatásokat indított el, kétműszakos munkarenddel bevezette az ország egyik leghosszabb nyitva tartását. Pályafutásában a legnagyobb szakmai sikernek az új könyvtárépület tervezésében végzett munkáját, a gyűjtemény betelepítését és a modern szolgáltatások elindítását tekintette. Az ország egyik legkorszerűbb és legszebb könyvtára az átlagosnál nagyobb figyelmet vívott ki az országos és a szakmai sajtóban.

„Úgy gondolom, megpróbáltunk megfelelni minden szakmai kihívásnak. Például a nagyon hosszú nyitvatartási idő, amit kétműszakos olvasószolgálatlaltal oldottunk meg, ami korrekt módon igazodik a tanulók és a dolgozók munkaidejéhez.”

(Vas megyei könyvtárak értesítője, 2000. 1. sz.)

Vezetése alatt a könyvtár több modernizációs folyamat részese volt, elsők között vezette be a szabadpolcos kölcsönzést, a házi kölcsönzés elindításában is úttö-

rő szerepet vállalt; a helyismereti gyűjtemény feltárásáról elismeréssel nyilatkoztak a szakma képviselői és a felhasználók egyaránt. A tájékozódást, kutatást segítő dokumentumok szerkesztésének is részese volt. Munkatársairól – akikkel együtt alapozták meg a mai szolgáltatásokat, a Savariensia helytörténeti gyűjteményt, dolgozták ki a feltáró rendszert – mindig nagy elismeréssel nyilatkozott. Közülük sokan már korábban eltávoztak körünkől, de munkájuk eredményeit ma is élvezhetik kutatóink. A '60-as években kezdődött a helytörténeti irodalom feltárása és közreadása az úttörő *Vas megye irodalma* című kurrens bibliográfiában, amit Takács Miklós alapítóként és szerkesztőként is jegyzett. Társszerzője volt a *Vas megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiájának* (1964), az egyik első periodika bibliográfiának. Szerkesztőbizottsági tagja volt a rangos *Vasi Szemle* helytörténeti folyóiratnak, majd szerkesztette repertóriumát. Három évkönyv jelent meg a könyvtár kiadásában igazgatói működése alatt, mindhárom (1963., 1970., 1980.) szerkesztői feladatát magára vállalta. Az 1971 óta rendszeresen megjelenő szakmai lap, a *Vas megyei könyvtárak értesítője* több évfolyamát is jegyezte. Témavezetőként elindította a *Vasi életrajzi bibliográfiák* sorozatot, amelyben vezetése alatt 33 kötet látott napvilágot.

Szerkesztésében jelent meg *Szombathely város válogatott bibliográfiája* (1987), és már nyugdíjasként végzett szerkesztői munkájával, a reprezentatív és gazdag irodalmat feltáró *Szombathely bibliográfiája* (1997). Ennek a kiadványnak a létrehozásában együtt dolgozhattam vele. Kemény és embert próbáló feladat volt, anyaggyűjtőként munkatársaimmal együtt szembesülhettünk helyismereti feltárásunk alaposágával és észlelhettük az elkövetett hibákat is. Az óriási anyag válogatása, szelektálása rengeteg időt emésztett fel. Megtisztelő volt számomra, hogy a szerkesztés munkájához is elfogadta véleményemet, rám bízta a kötet illusztrációinak válogatását. A kötet nagyon szép lett, és mint bibliográfia is elismerést aratott. Bényei Miklós írta:

„A városbibliográfiák közkedvelt kategóriájába tartozik Takács Miklós éppen tizenöt évvel ezelőtt, 1997 kora őszen közreadott összeállítása, a Szombathely bibliográfiája. Terjedelme (csaknem hatszáz oldalon több mint nyolcezer tétel), kiérlelt módszertani megoldásai és gondolatgazdag bevezetője révén egyaránt fokozott figyelmet érdemel (sőt követel!).”

(Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2012. 7. sz.)

Szakmai teljesítményét több kitüntetéssel ismerték el: Szabó Ervin emlékéremmel (1972), Állami-díjjal (1978), Pável Ágoston emlékéremmel (1989), Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjével (1994), Szombathely Kultúrájáért Életmű-díjjal (1999).

2000-ben, az Életmű-díj apropójából beszélgettem vele hosszú pályafutásáról, a külső szemlélő számára töretlen és sikeres könyvtárvezetői múltjáról, amelyről így vélekedett:

„Szerencsésnek érzem magam, mert mindaz, amit most a könyvtár életében és a saját pályámon sikerként könyvelhetek el, olyan környezetben tudott létrejönni, amit támogatóként jellemezhetnék. Többnyire olyan munkatársaim

voltak, akik – olykor kemény kritika megfogalmazásával – segítették az intézmény szakmai munkáját.”

(Vas megyei könyvtárak értesítője, 2000. 1. sz.)

Átlagost messze meghaladó érdeklődése számos külföldi szakmai tanulmányút részesévé tette. Gyakran elmondta, milyen fontosak voltak számára ezek az utak, amelyek olyan országokba vitték el, ahol a hazainál jóval fejlettebb volt a közkönyvtárügy. Tapasztalatait, élményeit szívesen osztotta meg munkatársaival és a szakmai irányítókkal. Lelkes szószólója lett a mozgássérültek könyvtárhasználatát megkönnyítő megoldásoknak, támogatója a könyvtári munka gépesítésének, az állományvédelem korszerűsítésének, a bibliobusz bevezetésének a magyarországi ellátásba.

„Ugyancsak rendkívül fontos szakmai tapasztalat volt a bibliobuszok működésével kapcsolatos hollandiai, finnországi példa. Erős hitet adott, hogy ami ott jól működik, azt nálunk is érdemes kipróbálni.”

(Vas megyei könyvtárak értesítője, 2000. 1. sz.)

A könyvtári munka gépesítése már a '70-es évek elejétől foglalkoztatta; volt is ebben az időszakban egy kísérlet a kölcsönzés gépesítésére, de a megvalósulásra a '80-as évek végéig kellett várni, amikor a Berzsenyi Könyvtár – a hazai közkönyvtárak közül az egyik elsőként – áttérhetett a számítógépes kölcsönzésre, a honi fejlesztésű KTRKS rendszer segítségével.

Szigorú vezető volt és kíméletlen kritikus. Ma is őrzöm azt a levelet, amit alig párhetes könyvtárosként írtam fiókkönyvtári ügyben a fenntartónknak. Visszakaptam, tele piros javítással és a megjegyzéssel, hogy ilyen levél nem mehet ki a házból. Évekig volt előttem, ahányszor hivatalos levélbe kezdtem. Talán nem volt kíméletes módszer, de annál hatásosabb. Szűkmarkúan bánt a dicsérettel, de aki részesült benne, igazi kitüntetésként élhette meg.

Igazi menedzser volt, tudta, kinek milyen feladatot adhat, ismerte munkatársai képességeit és felkészültségét. Nem volt könnyű jól teljesíteni az elvárásai szerint, de akik kitarítottak, megtanulták a könyvtáros szakmát és a kemény, minőségi munkát.

Nyugdíjasként, amíg romló egészségi állapota megengedte, vállalt előadásokat, részt vett a Vas Megyéért Egyesület munkájában elnökségi tagként, számítottak véleményére a *Vasi Szemle* szerkesztőbizottságában. Szívesen látogatta a könyvtári rendezvényeket, de rendszeres koncertlátogató volt feleségével együtt, érdekelték a város kulturális intézményeinek programjai is. Gyakran jött a könyvtárba olvasni, nyomon kísérte a könyvtári szakirodalmat, és szívesen beszélgetett erről velünk, aktív kollégáival. Mindig érdeklődött az intézmény helyzetéről, családjáról, és boldogan mesélt gyarapodó számú unokáiról. Családja mindig fontos volt számára, imádta három szép és okos lányát, feleségét, aki a tökéletes háteret biztosította számára.

Elhatalmasodó betegsége az utolsó évben megakadályozta, hogy személyesen keresse fel a könyvtárat, de gyakran telefonált és ugyanolyan élénken érdeklődött

szeretett intézménye mindennapjairól, mint korábban. Kért szakirodalmat, örült az eredményeinknek, kitartásra biztatott bennünket az egyre nehezedő helyzetben. Időnként mi is felkerestük, és nagy öröm volt számunkra, hogy 2012 októberében, a megyei könyvtár megalakulásának 60. évfordulójára rendezett ünnepségünkön részt tudott venni. Örült a régi kollégáknak, színes történeteket mesélt a hőskorból, mintha betegsége szünetet tartott volna erre a két boldog órára.

Most búcsúzzunk tőle munkatársai, tisztelői, tanítványai nevében is az ő gondolataival:

„Én természetesen azok közé a könyvtárosok közé tartozom, akik a könyvtárak jövőjét is optimistán és bizakodóan ítélik meg. A könyvtártörténet tanúsága szerint a könyvtár az a művelődési intézmény, amelyik mindig meg tudta újítani önmagát, ha erre szükség volt, és megfelelően tudott reagálni a társadalom változó, újabb feladatokat jelentő igényeire.”

(Könyvtáros, 1978. 12. sz.)

Nagy Éva

**Szalai Ágnes
(1934–2013)**

*„a homlokán feltündökölt a jegy,
hogy milliók közt az egyetleny”*

(Kosztolányi Dezső: Halotti beszéd)

Valakit felidézni olyan, mint egy színes szőttest felfejteni, szárait szétválasztani. Ami egész volt színeivel, mintázataival, azt az elme csak külön-külön képes szavakba önteni. Így is szinte lehetetlen feladat érzékeltetni azt, ami Őt egyedivé, senki máshoz nem hasonlíthatóvá tette.

Óhatatlan, hogy az emlékező saját emlékein szűrődjenek át az arc körvonalai, mégis remélem, sikerül felvillantani az eleven, mindnyájunk által jól ismert arcot, és megmutatni azoknak is, akik már nem találkozhattak vele.

„Az igazat mondd, ne csak a valódit”

Ágnes egyéniségére mi sem volt jellemzőbb ennél a József Attilától vett gondolatnál. Lankadatlan figyelemmel kísérte a külvilág eseményeit, amit a tények már-